

Qui té por de les memòries de traducció?

Sílvia Fustegueres, Ampersand Traducció Automàtica

Introducció

Vivim en un món cada vegada més tecnificat i, com és lògic, aquesta tecnificació també afecta la traducció. Durant el segle que acabem de deixar s'han produït més canvis i avenços en l'àmbit de la traducció que al llarg de tota la història. En un temps relativament curt vàrem passar de la ploma a la màquina d'escriure, i en encara menys temps hem deixat de banda la màquina i ens hem abocat a l'ús de l'ordinador.

Paral·lelament a l'evolució del maquinari, en el sentit més estricte de la paraula, s'ha produït el naixement d'eines d'ajut a la traducció: diccionaris electrònics, sistemes de traducció automàtica, de traducció assistida, de reconeixement de veu, i moltes més.

Aquestes eines han propiciat l'aparició d'una nova manera de treballar, i ja no ens hem d'enfrontar a un paper en blanc on hem d'escriure la traducció de cap i de nou. A pèl. Sense cap mena d'ajut. Havent de reconstruir tot el format que pugui tenir el document original. Per començar, en el pitjor dels casos, disposem d'un document amb format que podem sobreesciure. Amb això aprofitem les xifres, el format i els noms propis que no caldrà traduir. Ja és alguna cosa.

Però l'aparició de les eines de traducció assistida ens ha permès anar més enllà i reaprofitar el material que havíem traduït amb anterioritat, reaprofitar una mateixa frase dins d'un mateix projecte, reaprofitar tota la terminologia que haguem anat acumulant traducció rere traducció, etc.

Màgia? No. Memòries de traducció.

Quina olor fan els núvols?

Què és una memòria de traducció? Com funcionen els programes que s'hi basen? Qui té els drets de propietat intel·lectual d'aquestes memòries? Quins avantatges té treballar amb aquestes eines?

Les memòries de traducció no són res més que bases de dades que acumulen la informació relativa a les traduccions que fem utilitzant un sistema de traducció assistida. Quan traduïm fent servir aquests sistemes, el motor del programa en qüestió busca en la memòria material igual o similar al que hem de traduir i ens el proporciona perquè el fem servir. Així de fàcil (o de difícil, segons com es miri).

La por habitual al que ens és desconegut ha fet aparèixer molts recels davant l'impuls dels sistemes de traducció assistida. Però aquests recels comencen a desaparèixer, i cada vegada hi ha més professionals que s'adonen dels avantatges que implica treballar amb memòries de traducció.

El primer avantatge que ens ve al cap és l'estalvi de temps de traducció. D'una banda, el traductor s'estalvia de traduir les coses dues vegades (pel cap baix). De l'altra, cal remarcar que això també implica una reducció, en alguns casos força significativa, del termini de lliurament de la traducció.

També cal remarcar el reaprofitament terminològic. Gràcies a l'acumulació de material traduït, el traductor pot garantir que sempre traduirà els termes de la mateixa manera. Estem dient, doncs, que les memòries de traducció ens asseguren una uniformitat i una coherència que no es limiten a la traducció de termes, sinó que també inclouen frases o sintagmes complets.

El dit a la nafra

Tot aquest estalvi, però, també sol repercutir en els preus que es paguen. És força habitual que els consumidors de les traduccions produïdes amb sistemes de traducció assistida demanin una reducció més o menys important, més o menys raonada, més o menys encertada, del preu que correspon al material reaprofitat (tant si es tracta de frases que es repeteixen dins del text que hem de traduir com de frases que ja apareixen a la memòria).

Aquesta opció, que d'entrada no sembla gaire atractiva, té una segona lectura: el traductor no ha de fer la mateixa feina quan es reaprofitja un segment idèntic a un altre que hi havia a la memòria que si ha d'escriure la traducció d'una frase nova. I cal deixar-ho clar quan s'accepta una feina d'aquest tipus: Cal revisar totes les traduccions dels segments que ja estaven inclosos en la memòria? El material que ja ens ve traduït és aprofitable? Cada feina és un món, i les condicions de l'encàrrec poden variar molt.

Així doncs, ens trobem amb una nova manera de treballar: deixem de ser 100% traductors per convertir-nos en traductors-revisors i apareix el concepte de postedicció: deixem de treballar sobre un paper en blanc per treballar sobre propostes de traducció que, en molts casos, ni tan sols són nostres.

Retornem a la qüestió del descompte: és ètic? Si està ben fet, sí. El que cal fer és implantar alguna mena de normes que permetin establir uns escalats adequats i coherents que corresponguin a la feina que caldrà que faci el traductor. Actualment s'està començant a treballar en aquest aspecte, i espero que en un futur molt proper s'estableixi un sistema coherent, més o menys estàndard, de descomptes per repetició o per correspondència exacta.

Drets? Asseguts?

Una altra qüestió és la dels drets de propietat intel·lectual d'aquestes memòries de traducció. Sembla que aquest tema preocupa més ara que no pas quan les traduccions es feien a pèl, sense eines d'ajut. Ben poca gent es plantejava aleshores si tenia drets sobre la traducció d'un contracte, d'un manual tècnic, d'un anunci publicitari... Per què ens ho preguntem ara? Per què som més conscients del reaprofitament, potser?

No sembla que hi hagi cap llei o normativa que es pronunciï sobre aquest tema, però hem de tenir en compte que, en general, hi ha traduccions que generen drets de traducció i n'hi ha que no. Per tant, seria lògic pensar que això també s'ha d'aplicar a les memòries de traducció. I cal que tinguem en compte que les traduccions fetes amb eines de traducció assistida solen ser de les que no generen drets de traducció...

Així mateix, cal afegir que les memòries solen estar integrades per la feina de més d'un traductor, o sigui que, en les situacions més habituals, el traductor X no té els drets corresponents a una memòria completa, la qual cosa faria encara més difícil l'aplicació dels drets i dels avantatges que comporten.

Si em permeteu la broma fàcil, doncs, sembla que els que esperen el reconeixement d'aquests drets més val que s'esperin asseguts.

En Joan Sense Por

Descomptes no desitjats, haver d'aprendre a fer servir noves eines, adaptar-nos a una nova manera de treballar i d'entendre la nostra feina... més d'un deu pensar que tot això fa por.

Però no ha de ser així. Tal com estan les coses, és fonamental que tots i cadascun dels traductors trobin la millor manera de reciclar-se, aprendre coses noves i, en definitiva, pujar al tren tecnològic que està començant a arrancar.

No hem de tenir por de les innovacions tecnològiques. No són un destorb ni una amenaça: al contrari, ens faciliten la feina i ens proporcionen recursos per a l'optimització del temps i de la nostra feina, i també ens ofereixen la possibilitat de crear uns productes (les traduccions) de més qualitat.

La tecnologia evoluciona, i la professió també. Hem de perdre la por i adaptar-nos al nou entorn de treball i a la nova manera de fer que preconitzen les noves tecnologies.

Cal aprendre a posteditar, tant amb programes de traducció assistida com de traducció automàtica. Cal que ens esforcem per implantar els sistemes que més ens puguin ajudar a millorar la nostra feina i, no ho oblidem, la nostra qualitat de vida. I això implica una inversió de temps i diners en equipament i formació.

Sempre s'ha dit, i ara és més veritat que mai, que un traductor ha d'estar ben equipat. Cal que disposem del programari i el maquinari que ens permetran fer una bona feina i optimitzar el nostre temps i els nostres recursos. Hem d'investigar les novetats del mercat i incorporar al nostre cicle de treball les que ens semblin més productives i adequades.

Pel que fa a la formació, també és evident que no podem limitar-nos a dominar les eines habituals. Cal ampliar l'espectre d'eines que dominem, i cal que ens mantinguem al dia aprenent a utilitzar les versions més actuals i noves dels programes que utilitzem.

Un aspecte de la professió del traductor que s'ha negligit fins fa molt poc és la importància d'estar comunicat i informat. És vital estar informat dels avenços que es produeixen, i també és vital intercanviar la informació que rebem amb altres traductors que, al seu torn, ens fan saber notícies i ofertes que ells reben per altres bandes. Internet hi ha contribuït molt, ja que ha aparegut un gran nombre de llistes de correu electrònic que faciliten l'intercanvi i la col·laboració entre traductors. I també cal tenir en compte el paper de les associacions, que cada vegada aglutinen un major nombre de traductors i que duen a terme una funció social, lúdica i d'assessorament força important.

En poques paraules: CAL ESTAR AL DIA.

Sabem d'on venim, però... cap on anem?

Actualment la presència de documents originals en paper encara és força important (fora de l'àmbit de la localització de programari i de les traduccions de gran volum, és clar). Això fa que encara hi hagi molts professionals que no s'han plantejat començar a utilitzar eines d'ajut a la traducció.

No obstant això, els traductors que reben els documents originals en format electrònic ja s'estan començant a plantejar aquest canvi de manera de treballar i, poc o molt, van fent el pas.

És evident que els sistemes de traducció són un company de viatge cada vegada més imprescindible si volem optimitzar temps, recursos i creativitat i si volem poder respondre a la demanda dels consumidors de traduccions, que ens demanen una gestió integral del projecte, coherència terminològica i estilística i uns terminis de lliurament força reduïts.

També hem de ser conscients que existeix una tendència cada vegada més generalitzada d'integrar la traducció assistida amb l'automàtica amb l'objectiu d'aprofitar les millors qualitats de totes dues. Els fabricants de programari estan començant a establir passarel·les d'intercanvi d'arxius entre programes de l'un i l'altre tipus, de manera que el traductor pugui aprofitar la riquesa de la memòria del sistema de traducció assistida i, a la vegada, es pugui beneficiar dels aspectes més positius de la traducció automàtica.

Així doncs, en un futur el nostre entorn de treball i la manera de traduir evolucionaran encara més. Cada vegada tindrem més necessitat de formar-nos i reciclar-nos contínuament a fi de tenir un coneixement raonable de les innovacions que vagin apareixent.

Per acabar, hem de dir que hi ha actituds que cal desterrar: alguns podrien dir allò tan conegut de "les màquines ens prendran la feina". No. Incorrecte. Falten molts i molts i molts anys perquè una màquina, ella sola, sigui capaç de fer una traducció que no requereixi cap tipus de revisió humana, si és que algun dia pot arribar a fer-ho. Les traduccions sempre necessitaran un toc intuïtiu. I aquí entra el revisor humà.

Les màquines no tenen intuïció, però sí que tenen **memòria**. Aprofitem-nos-en.

Octubre 2001